

پنجابی ادب

مولیٰ کبیر . حکیم ناصر
ہمدان احمد

کتاب خانہ
پنجاب
لاہور

انحد دی کوئی جانے سار

میں جہل تے اوہ پاستے دا سوا
رنگ برنگے موتیاں پڑا پڑا
ہنڈے اُتے قسمت ڈاکر چیں مالا تارا
کٹاں کوں مڑ مڑا دے
اکھاں کوں لگے لگے ہا دے
اوہ لشکارا —
میرے دل داسکی
میری روح دا ساتھی

اک سٹہ میں، دوجی ست رنگے بھڈاں دی پھوادی
اک اک رنگ روح اکھاں سسٹراں
اک اک چوں جی کھل کھلاں
تے میں کل نکلا — میں اکھاں اوہ کتے
میں بھڈاں اوہ کتے — کہہ دے دے

لوک

تک

ماضی دا بوجھ کھلا

میں

جا کھ کھ ڈریا

اندر

پیر لکھامیاں ساراں

پتہ نہیں اوتھے کیسے میں دھنڈا

میریاں تان تھر تھر کہیں

اکھیاں لگے ان ہنیرا

متے تے مڑ مڑ کے دے چوئے

دل دی دھڑکن پہاں کوں

ہور دی کجھ تو کھی ہو گئی

اک ہوا دا جھولا

آکے

میریاں کتاں دے ونج کنہا اے

ایس گھرے نوں تک کے اج تے

تینوں ایس طرح ڈر لگا اے

بھیویں

اج توں کجھ پہاں

توں اس گھر دا

مالک نہیں سیں

غزل

فیر دی گوری دہی نکی خون دے مل دنا سے
 گہر سو سوچ پھرے دینا بھرا آسے پاسے
 میں ہتھ بٹھاں دھکو دھکی نہ لے جاؤ مینوں
 جتنے کھوے ہاندے بارو بھان اُتوں پاسے
 اُتے اُتے چائن اُڈوا جتنے گھپ ہنیرا
 حسن دیاں اکھاں دے دن نہیں شریاں دے ولے
 بیڑے ہو کے سواری دی رب لوں مل سکداں
 دور فدا رہیا میں اک بندے دے بھولے
 سہلی کھری سٹٹ ٹٹکاں جد جھوٹے نوں بھینیاں
 دے دے رانی خاناں پھرے بھتیں کاسے
 ہو کے بھر بھرا رہناں بھجو پی پی ہسناں
 گلاں ہاتاں کر کر دیناں دل نوں گھپ دلا سے
 کوئی نہ گھم لیتے جتنے ہا کے سر ٹکائیے
 ظلم دی دیر کی ناگن نے سنے پاسے پاسے
 ٹکے ٹکے مول نہ ٹکے بیتیں بجاویں صدیاں
 قیر دی رہن فدا میرا میرے میرے میرے پاسے

غزل

دیر کی میرے چار چوہرے لیندے دھندے ٹھوہاں
 اکو گل پیار میرے دی کیتی کھساں ٹھوہاں
 پیار اسارا بہت پڑانا آج نواں ہسین لوکو
 پہلے دن توں پیگیاں پائیاں ساڈیاں دھکے دھکاں
 پیار میرے دی گوری بارو سٹٹ مل ہو کئی کوہا
 آجے دی اوٹھول اکھدا رہناں خٹوڑا خٹوڑا کھواں
 دھک دلاں دی ہو گئی ہا خیرے کیوں توں سنا نہیں
 میں تے کھ کر ڈراں دیکھے تیریاں دج بھوہاں
 نہ آج میرے نہ آج میلے نہ کوئی قیس نہ رانجھا
 نہ کوئی آس نہیں چارے جھیں نہ ٹھہرہکیاں ٹھوہاں
 اماں قلندر دج سمندر تر تر لے نظر سے
 اوہ کیہ جانن مار سمندر جو دھندے دج ٹھوہاں

پتے پتے دوسرے دیہے ایک ہی دن گرجا رہے تھے
وہاں دی تھی رُخروں ، احراروں وہاں دن پتے
جو ہر میر دا اک شعر

جد دی فکریں دی پیگہ تے بڑے کے چوتے چوہوں
دسواں سے سکاں و تیرے ہاں اکر ڈرہاں
"میرداں" دی اک سزاں بڑے کے دی تھا سجاد کیا۔

چھان خوشیاں سے رکھ دی غم دی سزا
کے د دل توں مد کیا کے "کھیا" نظر

اک اک بدہ کی کب اکا پیے دا زہ
ہل دی جتے کھڑے دوسرے دست تہ

ایہناں توں دیکھ غلام یعقوب "مد" میر پوروی "رحیمہ بیگم" نظم فرہ جوی بھلاں دلی دلائی
شک دی لکھاں بھلاں دلاں دن سوہنے سوہنے شعر دامن دن تے۔

نظر دی گل یہ سے بنی ساکھ کی پتے پتے ۶۳ روضہ نمبر سے ہے۔ شاید وہاں کہ تہ
ن عارف جید القین ہوسے سے پر ہے روضہ طریقت۔ یس سلا روضہ خیرہ سلا ہمارا سب کھو گیا ہے
اوہ بل دور دار دی گیا ایسے کی مضمون روضہ وہاں دا ذکر دن عام آکی سے یس مویں معدود ہے
کیوں جو ایہ کوئی سلا ہے۔

۶۳ روضہ بہت خوبصورت ہے۔ سے وہاں روضہ مویں کی توسی۔

کیہ تھی

چولیں کوتا

مرتبہ: محمد آصف خاں نصیری

پڑھی اسے

مکتبہ "پنجابی ادب" لاہور

نئی اک مدیر

استاد جی

ماں بھائی ٹٹ جی سی۔

ہر ہاں ای کا شہ پیر تے جیسے روضہ کھلی چپ سی، تے شریعت ایس جیسے روضہ ہی تھی تے میں
روضہ خود کا کے لیا بنا ہوا سی۔ جسدِ محمدیہ کیوں لکھیاں اکھن دچوں آؤ پڑ گئی سی سے اوہ اُمل وٹے سلا سی۔
پن تے اوہا روضہ ملک ٹٹ گیا سی۔

"نئی" شکتے دی آواز بدلتے روضہ گرج کے دب گئی
"اک روضہ تو اسے" شریعت تے اسے "پ" ہوں ہا۔

"ملک ملک ملک" لکھ دی گئی غزلیں سے ہر ماں پیر کا ٹی گاندی سی۔
تے وہ ماں پیر آوی سی۔

کدہ سے پتے کدہ کدہ سے روضہ کی ٹٹلی کدوں دی تہ مر پڑی گئی سی۔ سے ایسے ماہوں ڈنڈ دن
کی سادی ڈنڈ بھر کے ڈب جامی سی۔ تے ویلہ کو پتہ نہ آیا توں کہ چھدا چھپدے جو اب روضہ دور چھپا پیر
کوئی کدہ بونک جام سی۔

ایاں چاک ایک چھدا ہوا۔ لکھنؤ کی پیری نال پٹھ تے چپ ہو گئے۔ پر مرہب تر جیب راجا۔ اوہاں جی
نکھنوی ایہ جیب اوہاں سے پہنہ ہی کرے دچوں "بھری بھوسے" اوہنے اک پل سی پتا ماہ گھٹ گیا۔ تے بڑی
کوہاں اسس کوہنوں ٹٹن مئی تار جو چھدا چھپڑی اس پل پل کوہر کے کھڑکی سی۔ بے چہہ تھی آوالہ بھری تے اوہ
"میںوں اپنا دم کھ کے" سخی دا چاہ کرن ملک بیتا۔
تے "کڑی فیرونی۔

ڈنڈہ بولیا سی۔

گھنڈواں دی چٹک فیہنڈا۔ پتہ لگی لکھنوں ایہ آوی رطل سے کی رٹ دچوں کوہنوں لگی۔ غزلیں توں خود سے
کیہ بولیا کہ "ملک ملک" گودی اک دم بد ہو گئی۔ تے شریعت دلاں غزلیں کوہنوں تیری نال دھڑکی ملک بیتا۔ اوہ سا وٹھ کے
دل توں دس روضہ کر کے سنی نامی اٹھا چہ سے ہی توہاں نہیں لایا سی کہ اوہاں پتے آیا جی جی تلیں شام دی گئی ہوئی سے۔

اکو عیب سے بھار دی جس سے

آئی ٹی وی کی ویب سائٹ پر

میں نے یہ سب کچھ دیکھا ہے۔

نہجے نہ مہدیائی ہستی ناز نماں یاد سے صحتہ تصویر کی

ہاں مجھ سے غور نہ کرے۔ یہ جتنا ماحول جیسے دیہی ماحول ہے۔

میں نے کچھ عرصے پر تکالہ کی تحسین و حق مولوی ظہار رسول دکنی و کٹر افسانہ دیکھا وہ بہت سیر ہے ۴۰۰ سے ۵۰۰ کے ہیں۔

جلہ گوئل ون بیاموسے و سائپریس و سیر

لہجے میں : ایکس پر سٹے عم نہ جوت سر

[illegible]

مسلمانوں کی خوش فہمی و ہمدردی سے ملے جی

اسی طرح کی طاق لکھا سے سے سماں سے سے کھائی

لا جو بدو میں ٹاسک کر کے آتا ہر جھوٹے جہان کی مرضی و مشیت و خودی پہ دست بوز کرتا رہے
 پانی سون گئے۔ دلی دیکھے ٹپس و چوں دیکھے کھسکے، دستگیرا دس کو دے بہت پر سے لکھنے آگے جتنے مرگ
 جہانوں پڑھیں حسن۔ ایسی شے نکول حق کا پانی ماطر سے ایک استانی ہی۔ تہہ و تری چاروں سے یقین دی دو ہون
 گیا جو ہا۔ انہ ماضوں دی ما۔ ہی لکھیں چند مدد کو ایک طرف مان قہر کی۔ ماضوں دل۔ جب سیاست پر۔ سے
 جہاں جتنے ورگے گلاں ہاں ہونداں تہوں۔ بھائی لکھوں مشابہ کی تہہ و تری سے۔ ماضوں سے سکھ۔ لکھ و
 گریاں پڑھیں انہیں۔ سنے ایک ایک مدد مستکیوں کی ماضوں جیسوں کو جیسوں کی تہہ و تری سے یہ ماضوں سے
 ماضوں ہی حسن۔ جہاں کوئی سوال نہ کر۔ کار انہ تہہ و تری سوال میرے کہنے کر دیں۔ جہاں تہہ و تری سے
 لکھ دی طریقے خبر

میں نے اس سے پہلے کہ میں میری کتاب لکھوں

چندوں کا سامنا ہے

محبوبی سلسلہ میں بیچے جانے

سکھارے جنھیں سکھاؤ فریق ملاؤں و سچے ایہہ مسلم ٹھہرا ہے۔ ایسے سلام و مطلب ہے۔
 "میں دیوئی تھی"

اسلام جسے سچا حق دینا اور کوئی مذہب انسان و جوہر پہنچا کر ہی نہیں سکتا، مثلاً انگریزوں و مسلمانوں کے درمیان
 فرقی کی وجہ سے جو کہ وہی شتم لوگوں جو ان کے جسموں و اسباب پہنچا دیا ہے۔ کہ کہہ نہ سکتے ہیں کہ
 یہی ہے جگہ جو ان کے افراد کو دے رہی ہے۔ (اسلام ایک مسطح حق جو ہر تہذیب و تمدن کے لیے ہی سچا حق ہے
 جسے صحت سے کال (سچا) پرستی نہیں ہے۔ بلکہ وہی دینی ہے جسے یہ ایمان حاصل ہے کہ کوئی انسانی

[illegible]

تھے جب آپ ملو کے راہِ ہب ہی پہنچا احمد۔ نئے حضرت بریلیم سے نبی اکرم اور راہِ ہب کوئی نہ چھوڑے۔ ایچ مسلمانان
واج دی گئی ہوئے جے ہوئے ہیں پر مالکے خودی خود تے اہیت اور کھیسے نہیں بد لوکاں جس مددے راہ جس آفت
میں دیوے کے بسکہ راہِ ہب سے ال گوند نامک سس درمیان ششہ نری قلع نمبر پنہنہ طالعہ پوٹ کرتا۔ ایس لوں
پہلے سدان نے ہمدوس۔ گوند کو بدسکہ سکھاں سے آخری گوند میں۔ ایس لوں پہلے ابہر گوند ہوئے ہیں۔

[illegible]

قابل مطالعہ کتابیں

ڈوٹکھیاں شاماں	نواز	۳۱-	سیرے نعل	ابیس ناکی	۲۰-
ہوا سوسج	علیم نامہ	۳۱/۵۰	چونوس کوٹا	محمد آصف خاں	۱۱-
کلیات بے شاہ		۵۰-	چار جیب چیزاں	میرزا بانی	۱۵-
میر وارث شاہ		۶۰-	مسنس کردہ	جہا ز مرزا	۲۵-
ہماتیوں	ضربت کتبیاہی	۶/۵۰	برجناست ذوق خرم		۲۵-
حق کیا کسی	پرچہ گوشت کورہ	۲۵-	معدیات میر تقی میر		۱۵-
وہیں رکت	امداد پریتر	۳۱-	تذکرہ اولیا طے کرام	مرتضیٰ لاہستان	۲۱-
تہنچن	احمد شاہی	۲۱-	عذات نمونی کے فیصلہ کردہ ماسی		۲۱-
ہاڑے	سائیس فیور	۲۱-	حضرت دوست	ابو الکلام آزاد	۲۱-

شہادت حسین (ابو الکلام آزاد) ۱/۵۰

مکتبہ پنجابی ادب - سنت ٹر - لاہور

غزل

چھوڑاں اودہ کالی بولی کیگر کٹی رات نہ دیکھو
 کیوں چپے تاسے پکوں سے کچھ بولی پر رات نہ دیکھو
 جلیاں دے باز مدوں پیڑے ویاں دھپہ میراں اکھاں
 دل دے کبے وقیع نہیں رکھے کہ کید لات منات نہ دیکھو
 درد، تصویر یاں ابا و اباں، ہجو، ہو کے تے بھڑاں
 گشتاں نوں کیہ کیہ بھی درمکا ہوں سوغات نہ دیکھو
 جس دے دلتے میں چرائیں کن پڑواسے جوگی بنیا
 اُس مٹیار داندوہ کوئی دتو، مینوں ذات صفا نہ دیکھو
 اوہدی رکت نوں چوری چوری عریاں رسیدی رہی سے زانی
 فاجرے دی خوشبو کتنوں آندی اسے خیرات نہ دیکھو
 تاکہ ویاں انا جا بانی دل بن بیٹھا چمن سے لال
 وصل دی راتیں اسمان تے کس دی سی برات نہ دیکھو
 وقت پیاں استحقاق کرے گا جنوں اتوں دی مدتے
 ادھسے وقوں کمل تبا نوں بے شک اپدی رات نہ دیکھو

غزل

فکھ دے پیٹھتے گا ہندیاں گاہندیاں تینوں دی تاں کے آں تیں
 سارکی چندڑی زلہ جھٹکن دا ایہو سائون عیا مل
 لوکی اوہناں نوں دی دیندے بھوراں لوہاں نال ای تاں
 جیہڑے تیرے پیار دے اندھ ہاندے گکھال وانگوں مل
 کون کسی دا بیل بندھا ، کون کسی نوں کروا دیا
 حد دی اولہا دیچ آوے اپنے دی نیس ہانکے بھیل
 پیار دے پچھاں وانگوں تڑپیں جے کر میسے انڈو نوں
 تاں فیر تینوں پنہ پھسی ایہناں دا اسے کتا مل ۔
 جہن تاں دنیا دے غلشن دے جے برہے دے دھک بھرا دے
 لٹھ دے پھل پچھاں مارن انو نہ ہاواں بھروسے بھیل
 اسی ستیم کسی دے فکھ دا تھ دی عوم بندے آں
 خودے مڑ مڑ شک کیوں کر دے ماڈے اُتے لوکی تھک

شعر

مدت گزری رُشیاں ہو جاں آئیں سسیتاں بول
 دُکھ اُلا ہے چہرے تیرے من دے دج اُن کھول
 مُکھ دی رات دے قہنے سُن کے کیوں ہسدا میں ہی
 اکھاں و تہی نیر دیا کے غم دے بوقتِ رول
 دستو جھنڈا گھپ تیرے کون اسے دیکھ کے ہسدا
 سوندے دہے اکھاں دے دج ہنساں دا پڑچول
 دھرتی اُتے ہر کوئی لافند اپر داسے ایہہ سٹری
 چہرہ اُستے بول تھانے رب دے سبتے بھول
 دچہرے یار دے بستر اُتے بھن تاں ڈگ ڈگ پینے
 چٹھے دانگول ہسے ساں جد چن سوندا اسی کول
 کبھی گل ہر دے دج جسوں ٹاڈی رغبتیں پائی
 چپ کر کے اہی میٹھا میں بھن ٹوٹیوں کجھ تاں بول
 اپنے پریم پیاراں دج اسے آکر جنگ دُلا دے
 ہائی دے دج نسری دانگوں میری گل دی گھول

غزل

جیتاں توں اُچس دستے لارے
م جیون م مرن وچاں سے

جہاں یار توں پاؤں خاطر
سکول سے یوں ہمارے

چھٹ مٹاں ایہہ ممت نصیحت
م اک دس محبت ہمارے

مٹاں ، واعظ ، حامی ، قاضی
لائی دے ہر پہلے مارے

مہدی توڑ پڑے تان م م اے
بہی ہمار چکا گئے بھارے

غزل

رویا مال دی سسوں سے چمن اند ہارے
اوپر حال سن تکی سب بوسے پھلاں دامنوں پر کرتا
سدا دیا سواں ہنر پاں وچ صورت جاننے کی کوئی دھڑکتا
جدوا گھ ماہتاب کو نہ بھیرا اسے سایہ کف تیری گہو گہو کرتا
زخمی ہو گئے دس دیاں اکھاں دیکھا اوس نے کس سے کس کی کہیں
کوچے اوس دس مٹاں دھڑک کھڑا میرے نال ہو گئے تاقہ دیکھتا
جھولی پالتی شیخ توں اک اک عام دسے سٹے سے ترے
تیراں مست مٹاں لکھیاں لے ماں زاہد درخت فقیر کرتا

اپنا مال سنان دی نہیں فرست ہر دم گیت اوہ سے رہاں مٹاں وڈا
دوبے دے سوگ دے بحر اند میری مٹی نہیں جینے کیر کرتا
مٹل وایاں شہدے بہت دسے ۔ رہیا جلیاں بھل دیوگی ما
اوس چشم توں لکھاں قربان خوشیاں تیرے غم میں توں جہی نہ کرتا
دساں کہہ اچ شیخ دے نل تیری ہوئی بیاوٹیاں ساڈا کی
مے غناں ہوں بچہ کہے لکھرا اچ شہر ساڈا دی ہمارا تیرا کرتا

پنجابی لٹریچر سرکل کراچی

دا

جدید نظم دا شاہکار

غزال

● پنجاں پانیوں دیاں پھلاں دی روانی
● لٹ بھورے شہرک دے غولیاں دیاں گولیاں
● تیریاں جیسے گھوڑاں دے گل داناں
● تیریاں جیسے گھوڑاں دے گل داناں
● تیریاں جیسے گھوڑاں دے گل داناں
● تیریاں جیسے گھوڑاں دے گل داناں

پنجابی لٹریچر سرکل کراچی دیاں جدید نظماں تے غزلاں دا مجموعہ

غزالی

جمہوری چھاپائی آخری مرحلے اتے اے کتاب بہت مقبولی تعداد وچ چھپ رہی اے۔
مالوکی توں بچن لئی تھلے دتے ہوئے پتے تے آج اکی فرائش مکمل دلیو۔

سیکڑری جنرل پنجابی لٹریچر سرکل ۶۰ گارڈن ایسٹ۔ کراچی نمبر ۵